

THE LAST BLACK MAN IN SAN FRANCISCO

ANŽE OKORN

Zapuščeno srce Tonyja Bennetta

Winter 60 degrees dogs are catching frisbees. This old man looked at me smoking my blunt on a bench and said only in San Francisco.

@Cagewm 26 Dec 2010

Pri dobrih petnajstih stopinjah Celzija – zima; psa lovita frizbije; mimo klopce, na kateri kadi v razdrto cigaro zviti kanabis, gre starejši gospod ter pokomentira: »Samo v San Franciscu.« Ta zapis, ki ga je pred skoraj devetimi leti na svojem Twitter profilu objavil newyorški reper Cage, je bil moja prva asociacija ob ogledu napovednika za film **The Last Black Man in San Francisco** (2019, Joe Talbot). Povezavo do trailerja, skupaj s fotografijo režiserja Joeja Talbota, posneto pred njegovim ateljejem v soseski North Beach, je pred kratkim na istem družabnem omrežju delil ilustrator Jeremy Fish, ki je v neki točki skrbel za del grafične podobe Cageovega kolektiva Weathermen – z imenom, sposojenim pri radikalni ameriški levičarski organizaciji iz šestdesetih in sedemdesetih let prejšnjega stoletja; glejte dokumentarec **The Weather Underground** (2002, Sam Green, Bill Siegel) ali igrani politični triler **Zakon molka** (The Company You Keep, 2012, Robert Redford), ne nazadnje pa o tem govori tudi adaptacija romana Phillipa Rotha **Ameriška pastoralna** (American Pastoral, 2016, Ewan McGregor). Z verzom iz pesmi *Subterranean Homesick Blues* Boba Dylana: »Ne potrebuješ vremenarja, da bi vedel, kam veter piha.«

Skratka, Cage se je z ekipo, ki naj bi bila po najbrž ne prav skromnem mnenju igralca Shie LaBeoufa nekakšna naslednica beatnikov in je v tistem času prebolevala še svežo prijateljevo smrt zaradi pljučnega raka, znašel v »THE najboljšem mestu na svetu«; tako imenovani »transplantanti« oziroma »presadki« pa v družbi – takrat bi najbrž pogojno že lahko rekli – domačina Fisha ... ta se je namreč v San Francisco preselil pred natanko 25 leti. Nevralgična

točka, okoli katere se potem v koncentričnih krogih nalaga vsebina filma, je namreč iz dneva v dan bolj zapleten odnos med sokrajani San Franciscu. Med ... avtohtonimi ... pra ... prebivalci ... recimo jim ... domorodci ... in priseljenci ... prišleki, ki pripadajo *n*-ti generaciji ... Onkraj znotraj *mainstreama* že davno pozabljenih »Native Americans« oziroma staroselcev poteka v San Franciscu črno-beli družbeni boj med meščani, ki se imajo za »ta prave« na eni strani ter tako imenovani »tekiji« in »japiji« na drugi. Cageovi »kerouacovski« družbi se je pred devetimi leti zdelo, da jim je to mesto pisano na kožo – pa jim je bilo res oziroma so bili istega mnenja tudi vsi tisti, ki so v Mestu živeli pred njimi? Ti pomisleki so toksični ...

... in povsem ustrezajo prvemu prizoru filma oziroma jih ta lepo povzema. Brez zgornjih mlečnih sekalcev se v stilu marsikaterega šolarčka iz prvega, drugega ali tretjega razreda škrbasta črnska deklica, s priprtimi očmi in čisto skremžena, ker se ji tako blešči, znajde pred postavo, oblečeno v tako imenovani *hazmat suit*, zaščitno obleko, ki naj bi ljudi varovala pred nevarnimi snovmi ... Kamera sledi deklici, ki po pločniku ob rumenem opozorilnem traku odhopsa mimo uličnega pridigarja, stoječega na plastični gajbici, ki ga je slišati daleč naokoli: »Zdaj so se spomnili počistiti! /.../ Borite se za svojo zemljo! /.../ Borite se za svoj dom!« Vanj zatopljena sta protagonista filma Jimmie Fails, ki ga upodablja igralec z istim imenom in priimkom: »Jebemti, da je noro, kaj zapor naredi zamorcu!« in Montgomery Allen (Jonathan Majors): »Ali misliš, da vsako jutro takole vežba?«

Bestiča ... sedita vsak na svoji skali kot kakšna biblijska lika iz jaslic, obdana s travnimi bilkami, ob katerih bi gledalec lahko pomislil na znamenito pesnitev Walta Whitmana: »spet nesmrtna trava, tako brezšumna, mehka in zelena« ... To je njun »plac za hengat«; skalni previs in travnik, sicer na redko pa vendarle nastlan s smetmi;

pnevmatika, kot da bi nenehno ponavljala star rasistični vic: »Kaj je razlika med črnici in avtomobilskimi gumami? Gume ne pojejo, ko jih daš v verige.«

»Ne bo nama uspelo, bratec ...« reče Jimmy z enim najbolj žalostnih pogledov v zgodovini filma – kot bi bil priča vsake-mu samomorilskemu skoku z Golden Gata, zabeleženem v dokumentarcu **Most** (The Bridge, 2006, Eric Steel).

»Skejtajva!«

Sledi sekvenca, ki s počasnimi posnetki ob zaslepljujočem soncu in temu kontrastnih stratusih ter pristaniško luko v ozadju upodablja trdnost njunega prijateljstva. Mont dohiti Jimmyja na rolki, priskoči, in skupaj se potem, usklajena kot le kaj, furata mimo delovnega folka po sanfranciških ulicah. Adam Newport-Berra: krasna fotografija! Sonce še na pol ujeta v meglo, kot bi potem, ko so ga ugrabili vodni hlapi, fasalo **Stockholmski sindrom** (Stockholm, 2018. Robert Budreau). Zasanjano ... če ne že kar pravljico ... kar lepo ponazori meta raven: takšno skejtanje v dvoje ni šlo brez posebej za to izdelane daljše in trdnejše deske, ki so jo ekipi priskrbeli prijatelji pri skejterski reviji *Trasher*. Navadna skejt dila iz resničnega življenja ne bi prenesla takšnega prijateljstva ...

Kamera se v višini njunih kolen počasi približa robu travnika na vrhu enega izmed sedmih gričev San Franciscusa. Orkestralna glasba, ki je še malo prej spominjala na ladjo, ki s sireno opozarja nase, nas spremi k pogledu na jezero ličnih družinskih hišic in mogočnih nebotičnikov v ozadju ... Obenem pa, če se za potrebe nadaljevanja jezerske metafore poslužimo rastja okoli našega Cerkniškega, tudi na čudovit travniški pušelj iz modre stožke, rušnate masnice, visokega trpotca, usnjatega silja, ilirskega mečka, severne lakote, srčne moči, navadne pijavčnice in tako dalje ... Ob tem prizoru je jasno, da gledamo filmsko ljubezensko pismo, naslovljeno na San Francisco, oziroma v Jimmyjevem primeru na konkretno viktorijansko hišo: govorimo tako o filmskem liku kot tudi

igralcu, saj gre pri scenariju – pisati ga je pomagal tudi Rob Richert – za resnično zgodbo iz njegovega življenja, ki sta si jo z režiserjem Talbotom, njegovim najboljšim prijateljem, želela povedati že od malega ...

Hišo naj bi, kot v teku filma ponavlja Jimmy, sredi prejšnjega stoletja z lastnimi rokami postavil njegov ded ... in prav nič vam ne bom pokvaril ogleda, če povem, da je to, žal, laž. Kot zanimivost, na to ga med drugim opozori tudi bivši Dead Kennedy Jello Biafra v vlogi turističnega vodiča, ki hkrati pove – in to, ker gre za resnično dejstvo, je za samo sporočilo filma zelo pomembno –, da so sosesko, kjer hiša stoji, v petdesetih znano kot »Harlem Zahoda«, do druge svetovne vojne naseljevali predvsem Japonci!

Jimmy, ves čas žalostno zazrt nekam tja v tri dni ... odsotnega pogleda ... mimo sveta ... dela kot negovalec v domu starejših občanov, negovalskih nadur pa je deležna le njegova izbranka hiša, v kateri je sicer odrasel, a že dolgo ni več v najemu, kaj šele v lasti njegove družine: »Živiva iz rok v usta ... daleč od milijona ... hiša pa stane več njih.« Kljub temu pa to Jimmyja ne ustavi, da ne bi kot slepi potnik, bolje rečeno stanovalec, hehe, na črno, ko dejanskih – starejšega para – ni doma, skrbel za hišo ... In tako cele dneve »šmirgla«, »penzla« ala »les je lep, skrbimo, da tak tudi ostane«, »šraufa«, ter jo skratka »merka«.

»Rad imam mesta in sovražim, če jih kdo napada,« je v svoji zadnji reportaži zapisal Ivo Štandeker. Ekipa prijateljev, ki je posnela *The Last Black Man in San Francisco*, bi se strinjala, le da gre v primeru »njenege« mesta za povsem drugačen tip napada in agresorja ... »Seveda ni enostavno, ljudje: prosti trg, korporacije, ponudba in povpraševanje, bogataški 1 % in pasti gentrifikacije, ki jo je v Singletonovem filmu **Fantje iz sosesčine** (Boyz n the Hood) že leta 1991 po šolsko razložil Laurence Fishburne, o čemer sem režiserju v spomin pisal že v prejšnji številki Ekрана. Gentrifikacija: rak rana vlemest, ki najeda vse več sosesk z največ karakterja, z največ duha! Na vsakem vogalu Starbucksova kavarna namesto ...

»To ni več tvoja stara hiša in tudi ne več naša črnorita soseska, če še nisi opazil?«

Toda namesto da bi se Jimmy – *nomen est omen* – Fails skupaj z režiserjem Joejem Talbotom in ostalimi ob kakšni sanfranciški znamenitosti protestno drli, »To ni več moje mesto!«, ali namesto da bi bili v neki točki vsaj skrajno neprijazni do novincev in turistov, so raje posneli nekaj resnično nežnega ...

Ko se mora starejši par, ki je do tedaj živel v Jimmyjevi nepremičninski simpatiji, po sili razmer iz nje izseliti, jo ta skupaj z Montom poskvota. Sledijo kriki navdušenja, kot da

je Kevin **Sam Doma** (Home Alone, 1990, Chris Columbus). Posnetki hiše so čudoviti; svetloba kot v cerkvi; vsa v lesu je topla. Knjižnica, orgle ... Hiša postane njun atelje in svetišče. Postane eden od v filmu mnogih obrazov v velikem planu, v katerih Talbot med materinimi znamenji, mozolji, drobce-nimi tatujji, ki so znaki uličnih tolpa, ter popokanimi žilicami išče soseda ... Dobrega. Boljšega? Najboljšega?

»Dobrodošli v soseskli!« in močan stisk rok.

Film ima trenutke, ko se zazdi, kot se reče, resnično *cheesy* ... Ampak kaj, ko že v naslednji sekundi zadiši po plemeniti plesni. Charles Manson, Harvey **Milk** (2008, Gus Van Sant), Jerry Garcia, Robert **Crumb** (1994, Terry Zwigoff), **Janis Joplin: otožno dekle** (Janis: Little Girl Blue, 2015, Amy J. Berg) Tako je pač z mesti ... »Stoposto« postopač Jimmy v rdeči flanelki, s štumfi v isti barvi kot še v Jugi »Dimsi Rupsi«; *vintage* imidž; kako čas leti! In Mont v starinskem suknjiču in z rdečo beležko, v katero ves čas nekaj čečka ... »Ali še skejtaš?« Generacija, ki bo ali vsak čas za večno utonila v pozabo ali pa pustila močan pečat.

Jimmy in Mont, prijatelja: »Poglej ta dva pedra! A zdaj se pa že skupaj tuširata?« Komentatorjev peterica, *gangsta* – njima v kontrast (kot tako rekoč pritiče filmskemu črncu) – v vlogi nekakšnega grškega zbora, ki se lepo zlije z Montovimi ambicijami uveljaviti se kot dramatik ... in še lepše pomete s kritičnimi očitki o preveč gledališki igri ter da je film prazen. Kratka zgodba, nategnjena do celovečerca? A *propos* Montovi repliki: »Spomni se Stanislavskega!« Morebiti bi se morali spomniti tudi knjige *Prazen prostor* Petra Brooka?

Ni namreč naključje, da je vrhunec filma, ko Jimmyjeva hiša oziroma njeno podstrešje postane ena najlepših gledaliških dvoran, kar ste jih kdaj videli, pravcati sanfranciški Mini teater, na odru katerega Mont best frendu iskreno pove, da ta konec koncev sploh ne nuca obdajajočih ga zidov ter in da mu ni treba več glumit.

Pa se vprašamo mi, gledalci, v isti sapi ... Je *Poslednji črnc* v *San Franciscu* belopoliti Talbot, ki je film režiral?

Mestoma je film tako pompozno, kot bi želeli avtorji na vsak način najti svoj prostor pod soncem, a ga že takoj zatem uravnovesi zanimiva intima med moškima, ki sta v oči bijoče asekusualna, težko pa je reči ali je to zato, da ja ne bi nič odvrčalo pozornosti od teme prijateljstva, ali pa cilja na to, da filmska ljubav dandanes, sori Jennifer Lopez, pač stane in da sta protagonista zaenkrat temu primerno – najprej štalca, pol pa kravca – kastrirana –, obenem pa že tudi ponujena alternativa, seveda ob pogoju prevrednotenja aktualnega vrednostnega sistema, katerega realizacija se zdi

v tem trenutku povsem sanjava. Ksiht hipija, v momentu ko izve za smrt Martina Luthra Kinga – to je ta Jimmyjev otožni pogled ... Pred kritičnimi očitki o pretirani rabi *slow motiona* je želja upočasniti sanfranciško postajanje – city-park iz danes na jutri v imenu dobička ... Pička je tisti, ki niti ne poskusi *frišno* priseljenega japija ali *techija* prinesiti okoli na svojo hipijevsko stran ... To je *point* filma ... Pomagati imeti rad v vlogi domačina, ki mu zgodovina ni samo v napoto. Jimmyjev moto, da moraš najprej ljubiti, da bi lahko sovražil, pomeni vztrajanje v sivi coni nerazločljivosti, v kateri je razlika med resnico in lažjo tako zabrisana, da ne gre drugače, kot da smo ekstra pozorni drug do drugega ... Montova geto verzija mjuzikla **Viktor, Viktorija** (Victor Victoria, 1982, Blake Edwards) – Zmago, Zmaga – vmes pa plapolanje snežno belih zaves namesto družbenega boja.

UTØYA, 22. JULIJA

MUANIS SINANOVIĆ

Bilo je nekega 22. julija

Ime česa je Utøya? Zdi se, da je to težko oceniti. Pokol, ki se je zgodil pred osmimi leti, je z vidika javnosti in množične zavesti po svoje morda celo bolj indikativen za sedanji trenutek, kot je bil za tistega, v katerem se je zgodil. Breivik se je leta 2011 zdel kot osamljeni volk, anomalija, presenečenje, daljna nevarnost množične psihoze. Še preden je bilo znano, kdo je nasilje izvršil, je odgovornost prevzela islamistična skupina, kar se je v očeh javnosti zdelo tudi edino smiselno. Danes je norveški morilec ikona gibanja, ki ne molči in ima svojega zastopnika tudi na čelu svetovne velesile, gibanja, ki diabolčno zahteva enakopravno obravnavo v javnosti. Je eden njegovih mitskih utemeljiteljev, za zunanje opazovalce pa nekdo, ki bi bil morda bolj pričakovani danes. Ta časovni zamik obenem priča o posebnem dojetju časa v 21. stoletju; iz trenutka v trenutek, iz goreče spisane replike na Facebooku v naslednjo se zdi, da prihaja katastrofa strašanskih razsežnosti – vendar to pričakovanje, ta